

EKSKLUZIVNO Rani radovi koje su za strop kazališta naslikala braća G

Zbog sloja nataložene prljavštine i prilično potamnjelih retuša slike su teže čitljive, boja se odvaja i otpada

Piše Patricija Kiš

U Rijeci počinje restauracija devet slika Gustava i Ernsta Klimta te Franza Matscha kako bi na vrijeme bile spremne za projekt Rijeka - Europska prijestolnica kulture 2020., a partner izložbe je znameniti bečki muzej Albertina.

Prema ocjeni restauratora iz Hrvatskog restauratorskog zavoda, zatečeno stanje slika nije prihvatljivo za izlaganje iz više razloga: zbog sloja nataložene nečistoće i potamnjelih retuša, slike su teže čitljive, a boja se odvaja i otpada u vidu sitnih ljuskica. Slike Gustava i Ernsta Klimta te Franza Matscha nisu rađene u tehnici fresaka na licu mjesta, nego tehnikom ulja na platnu te su naknadno postavljene u okvire izrađene od štuka, stoga nemaju podokvire pa se s njima ne može sigurno manevrirati - tumači Biserka Dumbović Bilušić, pročelnica Konzervatorskog odjela u Rijeci. Na restauraciju, naime, ide svih devet slika; do sada je demontirano njih šest, a uskoro će biti i preostale tri, sa stropa gledališta HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci, gdje se inače nalaze.

Ovdje se ubraja šest alegorija, dimenzija 168 x 225 centimetara. Tri potpisuje Franz Matsch, to su "Alegorija ljubavne poezije", "Alegorija komične opere" i "Alegorija plesa", a ostale tri alegorije napravio je jedan od najvećih i najpoznatijih europskih umjetnika Gustav Klimt, u svojem ranom stvaralačkom razdoblju, kada se još nije okrenuo secesiji i stekao svjetsku popularnost koja nije prestajala rasti ni nakon njegove smrti.

TRI ALEGORIJE Potpis Gustava Klimta u Rijeci, što je manje poznato široj, ali i europskoj stručnoj javnosti, nose slike "Alegorija ozbiljne opere", "Alegorija poezije", "Alegorija instrumentalne glazbe". Dvije slike anđela, manjih dimenzija, pak, smještene iznad službenih loža nemaju potpisa, no pripisuju ih se također ovom umjetniku.

Najveću sliku, "Alegoriju kazališta" dimenzija 140 x 495 centimetara, a koja se nalazi iznad pozornice, potpisao je Ernst Klimt, također umjetnik i slabije poznati mlađi brat Gustava Klimta. Rodeni su u obitelji sedmero djece, sva su trojica braće pokazivala talent za umjetnost, no Ernst je umro jako rano, 1892. godine. Nije dočekao tridesetu godinu života i nije se stigao dalje umjetnički razvijati, a brigu o njegovoj obitelji preuzeo je Gustav. Slike u riječkom kazalištu pripadaju, dakle, Klimtovoj ranoj fazi, razdoblju njegova školovanja i slikarskih početaka, 1885. godine. Tada su mu 23 godine. Slike tada vrlo mladih i potpuno neafirmiranih slikara u travnju 1885. godine prije transporta za Rijeku bile su izložene u Austrijskom muzeju za umjetnost i industriju. Samo tri go-

1. SVE ĆE SE SLIKE DETALJNO FOTOGRAFIRATI
 Slike su zadnji put restaurirane 1978. godine u Splitu, o čemu postoji samo skromna crno-bijela foto arhiva pa će se sada kamerom bilježiti svaki detalj

2. INFRACRVENO SKENIRANJE
 Osim u vidljivom dijelu spektra sva će se djela snimiti i u infracrvenom i ultraljubičastom dijelu spektra nakon čega će se odraditi i rendgensko snimanje svih devet slika

3. LABORATORIJSKA ISPITIVANJA
 Nakon snimanja slijede ispitivanja u labosu: analize pigmentata i vezi-va te izrada mikropresjeka

RESTAURATO

Devet slika. Dva tima u dva grada. 730 dana posla. Sonde, otapala, rendgeni i laboratoriji. A sve zato što djela moraju biti spremna za izložbu 2020. u Rijeci

Biserka Dumbović Bilušić, pročelnica Konzervatorskog odjela u Rijeci, koja vodi postupak obnove u HNK u Rijeci

dine poslije, 1888., dobio je Zlatni red Franje Josipa I. za zidne slike u Burgtheateru u Beču, jednom od svjetski poznatijih Klimtovih ostva-

renja. Sliku je napravio isti trojac kao u Rijeci, Matsch i braća Klimt, zajedno su formirali Künstler-Compagnie, umjetničku kompani-

ju, naime, kako bi bolje prošli na tržištu. Sada je red da riječki rad bude poznat poput bečkog, govore autori izložbe. Unutar velikih narudžbi za dekoracije unutrašnjih prostora za češka kazališta u Liberecu i Karlovy Vary do zrelog ostvarenja u Beču, kao važna poveznica u Klimtovu opusu stoji Rijeka, u kojoj je, prema riječima povjesničarke umjetnosti Irene Kraševac, dosegao puninu slikarskog izričaja i zrelost komponiranja složenih tema.

STROPNI OVALI Iz Hrvatskog restauratorskog zavoda tvrde da se konzervatorsko-restauratorski radovi mogu temeljito i stručno dovršiti u predviđene dvije godine. Šest stropnih ovalnih slika koje

Gustav Klimt i Ernst Klimt te Franz Matsch zbog dotrajalosti kreću u dugi postupak obnavljanja

Obnova stropa u riječkom HNK

4. TESTIRANJA POVRŠINE
 Istraživanja će se fokusirati na površinu slika: izradit će se probe topivosti nečistoća i preslika na površini originalnog sloja boje. Oštećenja su izazvana starenjem i utjecajem okoliša

5. SLIJEDE "GRUBI" RADOVI
 Kad se sve ispita slike će se konačno očistiti, nakon čega slijedi postupak konsolidacije, a dodatno će se ojačati novim platnom kako bi se mogle napeti na nove drvene podokvire

6. ZA IZLOŽBU SPREMNI
 Zadnja faza restauracije: oštećenja preparacije će se rekonstruirati, a oštećenja boje retuširati. Na kraju se nanosi zaštitni sloj laka

RI SPASAŠAVAJU KLIMTA

su potpisali Gustav Klimt i Franz Matsch restaurirat će se u Restauratorskom odjelu u Rijeci, voditeljica radova je Ana Rušin Bulić, a slika iznad pozornice Ernsta Klimta i dvije slike anđela pripisani Gustavu Klimtu restaurirat će se u Restauratorskom odjelu u Zagrebu, gdje će voditelj radova biti Slobodan Radić. Stručnjaci HRZ-a za Jutarnji opisuju planirani postupak: "prvo ćemo izvesti restauratorska istraživanja koja uključuju fotografiranje slika u vidljivom, infracrvenom i ultraljubičastom dijelu spektra, RTG snimanje, laboratorijske analize pigmenta i veziva te izradu mikropresjeka.

Izradit će se i probe topivosti nečistoća i preslika na površini originalnog sloja boje. Nakon toga slike će se očistiti, konsolidirati i ojačati novim platnom kako bi se mogle napeti na nove drvene podokvire. Oštećenja preparacije će se rekonstruirati, a oštećenja boje retuširati te nanijeti zaštitni sloj laka. Sve faze radova temeljito će se fotografski dokumentirati".

Alegorija instrumentalne glazbe (lijevo) i Alegorija poezije (dolje), koje je naslikao G. Klimt

SVJETSKA SLAVA Deborah Pustišek Antić, kustosica izložbe iz Muzeja grada Rijeke, kaže: "Izložba ima dvojaki cilj. Prvi je predstaviti i dalje znanstveno istražiti opus trojice umjetnika u riječkom kazalištu. Unatoč tome što je Gustav Klimt postao slikar izuzetne svjet-

ske slave, njegov opus, iako nevelik, nije u potpunosti proučen. To se prvenstveno odnosi na njegova rana djela nastala za narudžbe koje se nisu ticale Beča, a među kojima je i ova za Rijeku. Većina Riječana uglavnom nije upoznata s tim da se u kazalištu Ivana pl. Zajca, pored predstava na pozornici, i na svodu odvija iznimna, alegorijska predstava. Zanimljivo je i da bečkim vrhunskim stručnjacima za Klimtovo stvaralaštvo ovi radovi nisu dovoljno poznati. Međutim, neki su se od njih već uključili u istraživanje i Albertina, muzej s najrespektabilnijom zbirkom Klimtovih crteža, partner je izložbe. Drugi je cilj prikazati nagli umjetnički preokret u Klimtovu radu, odbacivanje renesansne i klasične inspiracije i okretanje prema suvremenom umjetničkom izrazu, prikazati Klimtov autorski prevrat, umjetničku individualnost, esteti-

ku mistike, zagonetnog, zabranjenog, slobodu umjetnosti za koju se zalagao, a u usporedbi sa stvaralaštvom svojih kolega, prvenstveno Ernsta Klimta i Franza Matscha koji su ostali vjerni historijskom slikarstvu svojih učitelja". Irena Kraševac iz Instituta za povijest umjetnosti prva je počela ozbiljnije proučavati Klimtovo riječko stvaralaštvo i objavila je dva znanstvena rada na ovu temu. Ona kaže: "Smatram da je jako važno djela ranog Klimtova opusa iziđu iz uskog kruga poznavatelja i stave Rijeku na mapu rijetkih Klimtovih djela izvan Beča. Naravno, danas ga ima posvuda, od Amerike do Japana, zahvaljujući tržištu umjetnina, ali u doba njegova života samo je nekoliko slika, zahvaljujući narudžbama, za kazališne zgrade u Češkoj, kraljevski dvorac u Rumunjskoj i ove u Rijeci, napustilo njegov rodni Beč u kojem je živio i stvarao cijeli svoj život". Kraševac podsjeća i da je ove godine Beč u znaku stote godišnjice Klimtove smrti. ❀